

VIGGO HØRUP
(1841-1902)
STIFTER AF
POLITIKEN I 1884

EDVARD
BRANDES
(1847-1931)
STIFTER AF
POLITIKEN I 1884

Redaktionschef
Mads Zacho
Teglskov

Debatredaktører
Silja Thøgersen,
Susan Knorrenborg,
Oliver Kløvedal Reich,
Magnus Barsøe og
Kenneth Lund

Journalhavende
Susan Knorrenborg
og Magnus Barsøe

Kronikredaktør
og leder af
lederkollegiet
Marcus Rubin

Debat
Rådhuspladsen 37,
1785
København V
Telefon, Debat
33 47 12 00
Telefon, Kronik
33 47 24 03

Volden er ikke en bieffekt på overklassens Herlufsholm. Volden er selve meningen

KLUMME
MATTHIAS DRESSLER-
BREDSORFF

Eleverne på Herlufsholm udstyres med foragt for de svage og overidentifikation med de stærke: Hellere udøve volden end selv at blive genstand for den. De over sig på rollen som øverste lag i klassesamfundet.

Hvad taler vi om, når vi taler om Herlufsholm? Et sted, en institution, en samling af brodne, men yderst velhavende kar? Eller snakker vi snarere om overklassen selv, den øverste, men kun indirekte, symbolsk – fordi vi nu endelig kan, fordi vi nu endelig har et billede på den?

I vores samfund af enkeltsager er hver enkelt sag af stor værdi. Særligt når det kommer til den nationale kulturkamp. En kamp, der først og sidst handler om retten til at definere hinanden, indhegne hinanden, få hinandens livsformer til at fremstå forkvaklede og moralsk perverse.

Mens tal og rapporter dominerer den økonomiske diskussion, hersker den anekdotiske evidens således i den udvidede identitetsdebat, hvad end den så handler om 'de fattige', 'muslimerne', 'de rige' eller 'de woke'. Og den største af alle anekdoter er selvfølgelig dokumentaren, erfaringens ultimative andenhandsargument.

I DEN FORSTAND kommer TV 2's udsendelse som himmelsendt. For her får vi netop et indblik i en verden, hvis beboere i normale tider helst lever i det skjulte. Som superheltefilmene længe har vidst, består den ultimative magt nemlig i evnen til at gøre sig selv usynlig: Djævlens største trick var som bekendt at overbevise os om, at han ikke eksisterede. Og hvis det ikke kan lade sig gøre: for så vidt muligt at kontrollere sit billede.

Den historie, den danske overklasse selv forsøger at videregive, består således

i en fortælling om ansvar. Man udviser »rettidig omhu«, som salig Mærsk McKinney Møller sagde, kærer sig om sammenhængskraften, er rationelt kalkulerende, men med hjertet på det rette sted. Man udviser samfundssind – i den udstrækning samfundet plejer ens egne interesser selvfølgelig – organiserer sig i fonde og bruger sine opsparede milliarder på kunst, byrumsprojekter og rapporter om fremtiden.

Den danske kapitalismes establishment er en oldboys club, der fornuftigt holder på formerne, alt imens man disrupter sig til nye markedsandele. Her er det overjeget, der hersker, og farvel til den, der træder ved siden af.

På Herlufsholm derimod siger vi farvel til hjernen og dykker ned i underlivet, bevæger os fra kontrollen til begæret, fra overjeget til id'et. Eller rettere: Vi konfronteres med den psykoanalytiske sandhed, stillet til skue hos Marquis de Sade, at kontrollen i sig selv er udtryk for et begær – og at dette begær kan organiseres som vold.

Kostskolen giver på den måde et indblik i en lille stammeverden af kun relativt avanceret brutalitet – med rituelle afstraffelsesformer på et niveau lidt under visse isolerede indianske samfund, men det er så også det.

Her i dette privilegerede udsnit af Danmark, tæt på Næstved, er det sociale liv primitivt, men grundlæggende velorganiseret. Volden er venligt sat i system af de voksne, der har givet hinanden fine titler som rektorer og lærere, og bliver pligtskyldigt bragt til udførelse af de ældste unge, der er blevet udnævnt til præfeker. På sovesalene, når natten falder på, hersker terroren, den seksuelle vold og ydmygelserne. Om dagen derimod står den på 'pøkamp' – en form for let struktureret overgangsritual – og trælar. Alle, eller næsten alle, er en del af systemet; alle har været ofre, hvorfor alle kan blive forbydere.

SOM DOKUMENTAR betragtet undlader 'Herlufsholms hemmeligheder' dog at konkludere noget som helst. Filmen for-

bliver ved registreringen af begivenhederne og lader årsagsspørgsmålet tilbage: Hvorfor sker det? Hvad er meningen?

For at besvare det spørgsmål skal vi måske ikke kigge så meget mod skolen selv eller dets indvånere, men mod humanvidenskabernes. I antropologien har man nemlig længe vidst, at der på samfundsniveau – og hvad er Herlufsholm om ikke et samfund i samfundet? – ikke findes noget som meningsløs vold. Volden har altid en mening, en betydning, en modtager og en afsender – og ikke mindst en funktion.

Som integreret del af det danske klassesystem må volden på Herlufsholm tolkes i lyset af denne struktur. En tidligere elev, Kristian Von Hornsleth, sagde det selv: På Herluf fungerer det hårde miljø som en undervisning »i at klare sig i dette voldskapitalistiske samfund«. På skolen bliver man i den forstand udlært til at indtage den lederstilling, der, af familiemæssige årsager, er ens skæbne.

Volden er med andre ord ikke en sekundær og afledt effekt af det sociale

■ På Herlufsholm Kostskole har man generation for generation opdraget eleverne i herremoral, skriver Matthias Dressler-Bredsdorff. Her foto fra stedets sovesal 1967. Arkivfoto: Tage Christensen

rum, men selve meningen med institutionen som sådan.

Ved at mime klassesamfundets lagdeling inden for rammerne af en enkelt klasse – præfektssystem, aldersbetinget vold – indvies de unge i deres fremtid. I et kontrolleret miljø gøres de fortrolige både med fornemmelsen af magt såvel som følelsen af underkastelse. De oplever kollektivismen fra oven, bliver indgivet korpsånd, og kan igennem riterne øve sig i, hvordan det er at være arbejder, og hvad det vil sige at være chef.

Her er volden en tradition – og hvad er en tradition andet end et vist magtforhold stivnet i tid? – der overleveres fra de ældre til de yngre som en gave. Den er alt andet end meningsløs, men langt snarere nødvendig, en oplæring i samfundet. Institutionen bidrager således med at udstyre arvingerne med en foragt for de svage og en overidentifikation med de stærke: Hellere udøve volden end selv at blive genstand for den. På denne udklækningscentral for virkeligheden oplæres man først og sidst i det, som Nietzsche ville kalde herremoral.

'HERLUFSHOLMS HEMMELIGHEDER' er på den måde en ubehagelig omgang for samfundets øverstbefalende, fordi den minder os om noget, vi godt ved i forvejen: at den ultimative sandhed om den voksne er barnet, og at der bag – eller måske endda inden i – de voldsglade knose bor den ene seriøse samfundsstøtte efter den anden.

Brutaliteten og afstumpetheden er den samme for oven, som den altid har været

Det bedste ved dokumentaren er i den forstand, at den effektivt afslører de seneste årtiers dominerende ideologi. De nye magthavere er ikke empatiske og lyttende chefer, der igennem det gode eksempel og deres unikke visionære argumenter leder os alle sammen mod himmeriget. Nej, siger billederne: Brutaliteten og afstumpetheden er den samme for oven, som den altid har været.

Om noget må vi derfor takke Herlufsholms kustodeagtige rektor med de flakkende øjne for ikke at gemme det, der elers tiltagende har tendens til at blive skjult: at volden ikke er samfundet fremmed, en underlig bieffekt eller systemfejl, men derimod – hvad der er langt uhyggeligere – at samfundet, i sin opdeling i klasser, i sig selv er volden organiseret som system.

Herlufsholm er overalt.
matthias.bredsdorff@pol.dk

KRONIKEN 13. maj 2022

Grænsen for abort bør hæves i Danmark

JACOB BIRKLER

Danmark har haft den samme grænse for provokeret abort – den 12. graviditetsuge – i næsten et halvt århundrede. Det er på tide at gentænke den.

WHO HAR foreslået, at abortgrænser helt bør fjernes. Så langt mener jeg ikke, vi bør gå i Danmark. Til gengæld er det min vurdering, at abortgrænsen bør hæves fra uge 12 til uge 18, som er grænsen i flere europæiske lande.

Men spørgsmålet om abort bør ikke være en holdeplads for hurtige holdninger og umiddelbare tilkendegivelser. Tværtimod er der tale om et etisk dilemma, der både kræver blik for argumenter og måske især et blik for de mange hensyn.

Tillad mig at gøre forsøget. Med loven om fri abort blev det i 1973 besluttet, at grænsen for en provokeret abort skulle placeres ved graviditetsuge 12.

Efter uge 12 er der tale om en senprovokeret abort, som kræver tilladelse gennem et samråd. Den danske 12-ugersgrænse er imidlertid mere eller mindre tilfældig. I dag er det vanskeligt at finde en højere logik bag denne grænse. Men hvilke navigationsmuligheder har vi, når vi skal vurdere, om grænsen er placeret korrekt?

En mulighed er at fokusere på grænsen for levedygtighed, dvs. en grænse, hvor fri abort tillades, indtil fostret kan overleve, hvis det fødes. Men antages dette argument, bør man flytte grænsen til uge 24, hvor grænsen eksempelvis er placeret i England.

Udfordringen med denne grænse er

■ D. 24. maj 1973 vedtog Folketinget loven om adgang til svangerskabsafbrydelse. Siden har abortgrænsen været uændret Arkivfoto: Lars Hansen

dog, at den medicinske udvikling hele tiden udfordrer grænsen for levedygtighed, hvor grænsen for, hvornår vi kan holde et barn i live ved for tidlig fødsel, er under forandring.

Her kan man så tilføje, at grænsen bør gå der, hvor barnet naturligt vil kunne overleve, uden brug af medicinske hjælp-

pemidler. Men det vil nogle betragte som et svagt argument, alene fordi der ikke findes børn, der kan overleve, hvis de ikke får øjeblikkelig hjælp efter fødslen.

Abortgrænsen kan også fastsættes ud fra typen af indgreb, som vil være nødvendigt. Eksempelvis kan der skelnes mellem medicinsk og kirurgisk abort, men også mellem et 'sug' og en nødvendig fødsel.

Disse metoder vil i høj grad være bestemt af graviditetstidspunktet og vil dermed kunne virke retningsgivende for

en placering af abortgrænsen. Men dette argument kan også let anfægtes, bl.a. fordi abortteknikkerne hele tiden udvikles både medicinsk og kirurgisk. Desuden vil det på mange sygehuse være kvindens valg, om hun indenfor en bestemt graviditetsuge ønsker den ene eller den anden abortteknik.

ET STÆRKT argument for at flytte abortgrænsen fra den nuværende 12-ugersgrænse til eksempelvis uge 18 er tæt forbundet med de udvidede muligheder for fosterdiagnostik, der blev indført i Danmark i 2004.

Efter 2004 er fosterdiagnostiske undersøgelser indført som et tilbud til alle gravide kvinder. Undersøgelser som overvejende finder sted efter uge 12. Man kan således fremføre, at kvinder får adgang til oplysninger, som de ikke i fuldt omfang kan omsætte til handling.

Men meget kan også tale imod at rykke grænsen. Mange af de sygdomme, som fosterdiagnostikken vil kunne afdække, er sjældne set i forhold til begrundelsen for det samlede antal aborter i Danmark. Der kan således argumenteres for, at

abortgrænsen ikke skal udformes ud fra det sjældne, men ud fra det generelle billede.

Pointen kan understreges ved, at der faktisk er mulighed for at anmode om en senprovokeret abort gennem et samråd, hvis sygdomme eller misdannelser kan identificeres efter uge 12. Her får langt de fleste kvinder alligevel en tilladelse før uge 18.

Et andet synspunkt går på, at en ændring af abortgrænsen vil medføre en risiko for, at antallet af aborter øges i Danmark. Hvis man således fokuserer på selve antallet af aborter og bestræbelsen på at nedbringe dette antal, kan det anbefales, at jo mere lempelig en abortlovgivning er, desto flere aborter vil der blive udført.

Hvis vi eksempelvis ser på de svenske erfaringer, hvor abortgrænsen ligger ved uge 18, så udføres der flere provokerede aborter i Sverige efter uge 12 sammenlignet med danske forhold. Hertil kan det indvendes, at antallet ikke i sig selv udgør et problem.

Hvis der ligger tungtvejende grunde bag ønsket om provokeret abort, har antallet kun mindre betydning.

Mere generelt kan der peges på, at hvad enten aborttallet stiger eller falder, gennem en udvidelse af abortgrænsen, kan det være problematisk, at kvinden kan vente nogle uger med at få en abort. Man kan således frygte, at hvis græn-

LÆSERNE MENER

MISBRUG AF LEDERPLADS

Stig H. Hasner,
Stifter og ejer af dk4 TV, dk4
Podcast og dk4 Radio

Politikens kronikredaktør, Marcus Rubin, der også står i spidsen for avisens lederkollegium, tror ikke, at avisens læsere kan tænke selv. Han har så ringe tiltro til læsernes evne til at danne sig en egen mening, f.eks. via Politiken eller andre kilder, at han føler sig kaldet til i Politikens leder 8. maj på formynderisk vis at skulle belære læserne om, at de skal stemme ja til afskaffelse af forsvarsforbeholdet.

Tangerer det ikke misbrug af næsten ubegrænset adgang til Politikens lederplads og uklog politisering fra chefen for organet for den højeste oplysningslederkollegium, når han på noget nær propagandistisk facon forsøger at påvirke læserne til ved den kommende folkeafstemning at stemme i en bestemt retning – uanset hvilken?

At kronikredaktørens meningsfælle, statsminister Mette Frederiksen, dagen efter får adgang til Politikens eftertragtede kronikplads i den meget læste søndagsudgave med en kronik, der på lange stræk repeterer tekst og indhold, som kunne være rekvireret direkte fra partiets presseafdeling, er naturligvis kronikredaktørens suveræne afgørelse, men kont ser det ikke ud – og det vil nærme sig det betænkelige, hvis ikke en potentiell, velskrevet og relevant kronik fra Messerschmidt, Støjberg, Mai Villadsen eller Pernille Vermunds hånd også finder plads i en søndagsudgave af Politiken inden folkeafstemningen.

Gad vide, hvad reaktionen ville være, hvis jeg, som er chef for dk4, eller en af mine redaktører tronede frem på skærmen i tide og utide og misbrugte sendefloden til at påvirke seerne til at stemme i en bestemt retning? Det sker med garanti ikke, for på dk4 overlader vi det tryk til vælgerne selv at tage stilling – på et oplyst grundlag.

ET LIV I EXCEL

Michael Pedersen,
Vejen:

De mennesker, der sidder og regner vores pensionsalder ud, må leve et forholdsvis nemt liv væk fra den virkelige verden. At taste et menneskes forventede levealder ind i et skema lyder som en overkom-

melig opgave, men de mennesker, der tastes ind i disse skemaer, er ikke ens. Det eneste, de har tilfælles, er deres alder. Nogle vil opnå en levealder, der er væsentlig anderledes end andres. Disse forskelle er ikke altid selvforskyldte.

Og videre: Blot fordi man forventer, at et menneske kan blive 100 år, så er det dels ikke sikkert, at det bliver det, og det er absolut ikke sikkert, at det at blive gammel og affældig ikke begynder meget lang tid før den af Excel-teoretikernes nyligt udregnede pensionsalder. Selv om man bliver 90 år, kan man godt være udbrændt som 50-60-årig. Eller for.

Mange af os bliver med andre ord gamle – meget gamle og meget svage – for vi dør. Og så gamle og så svage kan ikke arbejde på samme vis, som de altid har gjort.

Ønsker man, at gamle skal forblive på arbejdsmarkedet, så må man lave seniorordninger, som er væsentligt bedre end dem, der er nu. Og selv sådanne ordninger forsikrer ikke én om, at man er i topform, indtil man er 80+ år, bare fordi én eller anden snøbel har regnet ud, at man burde kunne blive 90.

Lige nu er arbejdet indrettet på samme måde, som hvis landsholdet spillede mod Grand Old Boys. Og nok var Elkjær god i 80'erne, løber han nok ikke mange meter, før han bliver overhålet af én af de unge kometer.

PSEUDOARBEJDE

Lars Iversen,
Hørsholm:

Der skal altså mere indhold i Dennis Nørmarks debatindlæg i Politiken. Der er tale om intellektuelt pseudoarbejde, og vi bliver ikke klogere af de sædvanlige overfladiske beskyldninger mod venstrefløj – nu senest, hvor venstrefløjens beskyldes for at være blevet snydt for deres egne penge uden at have opdaget det.

Det er atter den stakkels gamle bovlamme traver om staten, der bare hæmningsløst og fuldstændigt ligegyldigt bruger løs af skatteborgernes penge, som Nørmark trækker af stalden.

Staten er ligefrem grebet af en helt utilstedeilig grådighed, og borgerne har ikke råd til den ferie, de kunne tænke sig. De må også se mindre til deres børn, som følge af det sla-

veri, staten påtvinger sine borgere.

Det er noget overfladisk vrøvl. Det er fordommende. Venstrefløjens selvfolgelig ikke lige glad med, hvordan pengene bliver brugt. Statens forbrug af penge er jo ene og alene et resultat af Folketingets beslutninger, og vi bestemmer jo selv, hvem der skal sidde der. Der findes ingen dyb stat i Danmark, som slavebinder og hugger vores penge.

Politikens debatredaktion må tage sig sammen og stille krav til et mere seriøst indhold og ikke mindst dokumentation, der hæver sig over det anekdotiske plan. Det er trods alt andre folks penge – nemlig abonnenternes – der betaler Nørmarks honorar.

LØKKES TALETID

Lars Bredo Rahbek,
Præsto:

Som borger provokeres jeg dybt, når DR i debatten om EU-forsvarsforbeholdet som det næsten allerførste lader Lars Løkke Rasmussen komme til tale.

Løkke er formand for det nye parti Moderaterne, som endnu ikke er valgt ind i Folketinget. Alligevel finder DR det vigtigt at lade Løkke komme til orde lige efter vores nuværende statsminister, Mette Frederiksen. Spørgsmålet er, hvorfor? Fordi han som tidligere statsminister har pondus, tænker jeg.

Hvor er så Folkebevægelsen mod EU, som kunne have givet klædeligt og kompetent modspil? I medierne diskuteres debattens niveau og politikernes evne til at kommunikere med danskerne.

Set fra mit synspunkt mangler vi her hedengangne JuniBevægelsen, der talte fra et andet ståsted end det folketingspolitiske. Præcis som Folkebevægelsen mod EU gør det.

Men DR stirrer blindt på Christiansborg og fordelere til fordel for et parti, der ikke er valgt ind. Og man udelukker en bevægelse, der har kæmpe aktie i nej'et til Maastricht-traktaten, og som taler fra et andet ståsted end den parlamentariske magts. Det virker manipulerende og fordækt.

IND/UD

Christian Løw,
Værløse:

Ind med natur. Ud med mink i bur.

DAGENS CITAT

“

De seneste måneder er der opstået en militær konsensus i dansk politik, som forener partier som SF og Venstre i en uheldig militaristisk alliance. Den fremherskende slutning for den alliance synes reduceret til, at krig skal modsvares med truvars om krig. Vores udenrigspolitiske palette er hurtigt blevet indskrænket til militaristiske analyser
Leila Stockmarr,
folketingskandidat for Enhedslisten.
I Information

Det er ikke ondt at være industriel

LANDBRUG

IBEN KROG, FOLKETINGSKANDIDAT
I S.JÆLLANDS STORKREDS FOR VENSTRE

MIN MORMOR knoklede i marken med overarme så stærke som Mark O. Madsens.

Der skulle tages fra. Der var masser af fysiske opgaver: Roemarker skulle luges, tøvsask uden vaskemaskine og en masse andet, hårdt arbejde. Jeg har ikke noget fysisk arbejde, og mine overarme er stærke derefter.

Industrialiseringen af vores samfund har forandret vores liv i en uhørt grad og med uhørt hast. I dag behøver jeg ikke længere hakke roer eller vaske tøj i kar, men jeg kan som mange andre arbejde inden for it, biotek, vindmølle eller en lang række andre brancher. Industrialiseringen førte uægtelig en kolossal udvikling med sig. Den har banet vejen til det samfund, vi har i dag. Det moderne samfund med alle dets goder, teknologi, nydelser, muligheder og frihed fra mange af de fysiske opgaver, der sled vores forfædre op.

Jeg tror, at de fleste af os ser udvikling og teknologi som noget godt, der har forandret og givet muligheder. Men indimellem underer jeg mig over, at begrebet industri bliver brugt som et negativt ladet ord.

Jeg ser det f.eks., når vi taler om landbrug og fødevarerproduktion. Her er der en tendens til, at aktører bruger mærkater 'det industrielle landbrug' i stedet for bare at sige 'landbruget'. Det bliver tit brugt i en negativ tone, hvor det leder tankerne hen på noget, der er angiveligt skulle være dårligt, fordi det er masseproduceret og effektiviseret. Implicit ligger deri, at der jo må være et alternativ – et 'ikkeindustrialiseret landbrug'.

Indimellem bliver landbrug også kaldt svinefabrikker i stedet for svinebedrifter, som landbrug, hvor der produceres grise, normalt kaldes. Udtrykket fabrikk leder også tanker hen på industri og masseproduktion.

SELV OM DET bare er ord, undrer det mig, for jeg kender faktisk landbruget ret godt. Og så vidt jeg ved, findes der ikke nogen opdeling i et industrialiseret landbrug og ikkeindustrialiseret landbrug. Jo, der findes meget små hobbydrevne landbrug, og det er dejligt. Men det landbrug, der giver mad på bordet til klodens befolkning, og som udgør langt størstedelen af sektoren, består nærmest udelukkende af større, kommercielle foretægter. Og både økologiske og konventionelle landbrug er mekaniseret med maskiner og traktorer. Der er tale om højt specialiserede og professionelle virksomheder.

Landbruget fungerer i større enheder, ikke i husmandssteder. I landbruget har der været en stærk strukturudvikling, hvor gennemsnitsstørrelsens på et heltdslandbrug gik fra at være 15 hektar i midten af sidste århundrede til i dag på ca. 200 hektar – og tallet stiger støt.

Det gælder for de konventionelle landmænd, de økologiske, gartnerierne, havbrugene, fiskere og alt midt imellem, der producerer fødevarer til middagsbordene. De er alle en del af strukturudviklingen, og de bruger alle sammen industrialiseringsgoder, f.eks. maskiner, teknologi, strøm og alverdens højt teknologiske løsninger. Som jeg ser det, er hele fødevarerproduktionen i høj grad industrialiseret.

Og det er vel en god ting, at vi også bruger teknologiske fremskridt og muligheder i vores produktion af fødevarer? Eller sagt på en anden måde, så giver det vel ikke meget mening ikke at bruge moderne teknologiske løsninger i landbruget?

Er den moderne fødevarerproduktion så perfekt? Det mener jeg ikke, men hvis vi fravælger moderne løsninger, ender vi i min optik med tomme dommerier om noget, der ikke rigtig eksisterer.

Jeg er også forfalden til naturromantik og det gode liv på landet, men jeg tror helt seriøst ikke, at der er særlig mange, der reelt ønsker sig tilbage til det ikkeindustrialiserede samfund – hverken ift. fødevarerproduktionen eller i andre sektorer. Man taler jo heller ikke om en industrielt produceret vindmølle i modsætning til en ikkeindustrielt produceret vindmølle.

Min mormor måtte knokle i marken, kostalden, køkkenet og vaskerummet. Hun drømte om at få et arbejde, men min morfar havde brug for hende på gården, og min mormor godtog det som hendes lod i livet at være derhjemme. Min mormor er et menneske, der er noget for andre. Det ønsker jeg også at være, men jeg vil mere end at være derhjemme.

Jeg elsker, at jeg er født i en tid, hvor jeg har mulighed for at gøre det, som jeg er god til: At få mennesker til at mødes og skabe positiv udvikling med forskelligheder. Jeg ville ikke have tid til at holde arrangementer, at rådgive virksomheder om bæredygtighed og at stille op til Folketinget, hvis jeg samtidig skulle nå at lugte roemarker, malke køerne og ordne vasketøjet.

Industrien har frigjort os, og det er ikke ondt at være industri.

Tanker om svundne tider gavner os ikke meget. I stedet for at udskamme det industrielle burde vi hellere se på, hvad teknologi og udvikling kan give os, og udnytte det til vores fordel.

Vi har brug for det, som faldoringerne står i kø. Dan Jørgensen udforsker 'hockeystav' bliver ikke til noget af sig selv. Uden teknologi og industri gør den i hvert fald ikke.

Farligt, når kun det ekstraordinære er idealet

HERLUFSHOLM

ÅSE LADING, LEKTOR EMERITA

I FORBINDELSE med sagen om voldskulturen på Herlufsholm Kostskole kommer jeg til at tænke på Gandhis berømte svar til journalisten, der spurgte til hans mening om vestlig kultur: »Jeg synes, det ville være en god idé«.

De værdier, som formuleres på hjemmesiden for Herlufsholm, handler alle om social hierarkisering, om at »gå foran«, være »ekstraordinære«, skulle vide mere, kunne mere og gøre mere. Ikke noget om humanistiske dannelsesidealer,

oplysning og idealisme, som man kunne forvente skulle være grundlaget for kulturen på en uddannelsesinstitution. Skolens ledelse slår syv kors for sig, når der rapporteres om vold og mobning, men synes ikke spørge sig selv, hvilket miljø der har frembragt disse excesser.

UNGE MÆNESKER gennemlever en kompleks og ofte sårbar fase af deres liv adskilt fra familie og tidligere venner, og gruppefællesskabet bliver derfor altafgørende.

Tv-billederne af de sammenklemt og nøgne sovesale fremstår som tegn på miljøets blokering af den enkeltes udvikling af egne interesser og selvstændig identitet. I sådan et miljø må elevernes

indre oplevelser af hjemve, usikkerhed og angst bekæmpes i deres sociale liv gennem overgreb på kammerater, der udviser den svaghed, som de foragter i sig selv. Og det er ikke svært at forestille sig, at der ud over fysisk mishandling også eksisterer omfattende psykisk vold, dvs. udelukkelse, latterliggørelse og nedrakning af andre.

At forestille sig, at forbud, bortvisning og straf af enkelte elever i sig selv løser problemet, er i bedste fald illusorisk. Når skolen ikke blot skal have en kultur, men udvikle kultur, må man medtænke den specifikke situation, de unge socialt og psykisk befinder sig i, og skabe et mere forskelligartet og kreativt miljø for deres udvikling.

Grænsen for abort bør hæves i Danmark

sen for abort udvides, vil mange aborter blive udført sent i graviditeten. For kvinden, parret, men også sundhedspersonalet, er der stor forskel på, om indgrebet foretages i uge 10 eller 17, alene på grund af fostrets størrelse, hvor man i tiltagende grad kan identificere arme, ben, krop, hoved og køn.

Endelig vil en ændring af abortgrænsen, der specifikt begrundes i de fosterdiagnostiske undersøgelser, flytte fokus væk fra hensynet til fostret. Allerede i dag foretages provokerede aborter alene ud fra en fosterdiagnostisk risikoundersøgelse.

I DET HELE taget kan det anbefales, hvordan en ændring af abortgrænsen kan flytte fokus fra selve indgrebet hen imod fosterdiagnostikken, der pludselig får en uforholdsmæssig stor plads i familieforberedelsen og vejen til born overhovedet. Men det er ikke nødvendigvis sådan, at blot fordi vi flytter abortgrænsen på grund af flere nye fosterdiagnostiske tilbud, vælger kvinden nødvendigvis provokeret abort med reference hertil. Derfor vil vi spørge, om der etisk set er forskel på at abortere et foster, som er rask eller sygt? Her kan holdninger med tilhørende argumenter gå mange veje.

Det kan eksempelvis virke anstødeligt på nogle, at fostret udelukkende aborteres på grund af en defekt, som mange vil betragte som mindre betydelig. Det kan eksempelvis være læbe-gane-spalte eller sammenvoksede tæer. Omvendt kan det også virke anstødeligt på nogle, hvis flere begynder at få børn, blot fordi fosterdiagnostikken ikke kan påvise alvorlige sygdomme eller misdannelser.

“
Etisk set er abortgrænsen en svær balancegang mellem forskellige hensyn, hvor de væsentligste er hensynet til kvinden, fostret og samfundet

barn. Dette begrundes ofte ud fra hensynet til barnets fremtidige liv.

Men helt så simpelt er det ikke. Hvis der eksempelvis gennem en forsterundersøgelse viser sig at være en forhøjet risiko for Downs syndrom, er der meget, der tyder på, at barnet trods Downs syndrom, i nogle tilfælde vil kunne leve et velfungerende liv. Her vil hensynet til forældrene til gengæld veje tungt.

Mange vil fremhæve, at abortgrænsen i et større perspektiv er det helt forkerte fokus. Der bør i stedet fokuseres på rådgivning, prævention og/eller kriterierne for senabort. Hvis der eksempelvis gennem fosterdiagnostik viser sig at være forhøjet risiko for sygdom eller misdannelser, skal der være fri adgang til abort indtil uge 18 eller 21.

En lempelse af kriterierne for senprovokeret abort vil således i nogle øjne helt fjerne argumentet for at flytte abortgrænsen fra uge 12 til graviditetsuge 18. En lempelse af kravene for senprovokeret

abort vil desuden kunne minimere eller måske helt fjerne en anden udfordring, der kan opstå i ganske få særlige situationer.

Vi kan således forestille os en kvinde, der før graviditetsuge 12 er blevet oplyst om forhøjet risiko for kromosomfejl hos fostret, hvilket kræver yderligere undersøgelser efter uge 12. Her vil kvinden kunne være motiveret til at få foretaget en provokeret abort ud fra en bekymring om, at hun måske vil få et afslag fra et abortsamråd efter uge 12. Efter uge 12 skal beslutningen om abort således gennem et samråd, hvilket ikke er tilfældet før uge 12, hvor abort er kvindens ret.

ETISK SET ER abortgrænsen en svær balancegang mellem forskellige hensyn, hvor de væsentligste er hensynet til kvinden, fostret og samfundet. Lad os se på disse hensyn hver for sig.

Vægtens fostrets status, vil man typisk placere abortgrænsen meget tidligt i graviditeten. Her er argumentationen imidlertid ofte afstemt ud fra ens grundopfattelse af fostrets status og kan føre til forskellige synspunkter. Hvis man eksempelvis forsvarer fostrets status ud fra tanken om beskyttelse af det potentielle liv, synes det at være lige problematisk eller forkert, om livet afbrydes i uge 12 eller i uge 18. Hvis man derimod har en opfattelse, hvor fostret gradvist får større status, vil fostrets status ændre sig fra uge 12 til uge 24, og man vil derfor finde en sen abortgrænse problematisk.

Fokuseres på kvindens situation og hendes autonome valg, vil der som oftest peges på en sen abortgrænse. Vægtens hensynet til kvinden, er det anerkend-

“
Med den nuværende grænse ønsker kvinden ikke at være mor, men med en udvidet abortgrænse ønsker hun ikke et bestemt barn

formynderisk på kvinden, al den stund at det er kvinden, der skal bære barnet, og derfor er hun den bedste til at vurdere fostrets status. Med udgangspunkt i kvinden er det også muligt at forsvare det modsatte synspunkt. Det at skulle forholde sig til en senabort på grund af misdannelser kan således være et særdeles vanskeligt valg og skabe en for kvinden udsat og sårbar situation.

En vanskelig eksistentiel livssituation, hvor helt grundlæggende værdier skal vægtes, og hvor familiens ressourcer skal vurderes. En abortlovgivning med klare regler, som i nogen grad formynderisk fratager kvindens valg, vil kunne frigøre hende fra nogle af disse særdeles vanskelige beslutninger.

Men selvom man tager valget fra kvinden ud fra gode hensigter, kan det virke desto mere krænkende på ressourcerne kvinder, der med et klart og velovervejede ønske om abort i uge 18 vil kunne få et afslag fra et samråd. Her vil holdningen i samrådet overtrumfe kvindens eget ønske.

sen af kvindens retigheder, der står centralt, herunder kvindens evne til at bestemme over sit eget liv og især krop.

Hvis grænsen for fri abort derfor udvides, vil det styrke kvindens selvbestemmelse. Man kan derfor kritisere en tidlig abortgrænse for at virke på kvinden, al den stund at det er kvinden, der skal bære barnet, og derfor er hun den bedste til at vurdere fostrets status. Med udgangspunkt i kvinden er det også muligt at forsvare det modsatte synspunkt. Det at skulle forholde sig til en senabort på grund af misdannelser kan således være et særdeles vanskeligt valg og skabe en for kvinden udsat og sårbar situation.

En vanskelig eksistentiel livssituation, hvor helt grundlæggende værdier skal vægtes, og hvor familiens ressourcer skal vurderes. En abortlovgivning med klare regler, som i nogen grad formynderisk fratager kvindens valg, vil kunne frigøre hende fra nogle af disse særdeles vanskelige beslutninger.

Men selvom man tager valget fra kvinden ud fra gode hensigter, kan det virke desto mere krænkende på ressourcerne kvinder, der med et klart og velovervejede ønske om abort i uge 18 vil kunne få et afslag fra et samråd. Her vil holdningen i samrådet overtrumfe kvindens eget ønske.

SE RV TI L slut på en ændring af abortgrænsen ud fra et samfundsperspektiv, kan man argumentere for, at en udvidelse af adgangen til provokeret abort vil kunne virke ind på samfundets menneskesyn generelt og svangerskabsafbrydelse specifikt.

Selve rationalet bag muligheden for provokeret abort kan således ændre sig, hvis man med afsæt i fosterdiagnostiske tilbud vælger at udvide abortgrænsen. Forskellen kan være den, at med den nuværende grænse ønsker kvinden ikke at være mor, men med en udvidet abortgrænse ønsker hun ikke et bestemt barn. Der kan således være forskel på at fravælge det at få børn og det at få et bestemt barn med uønskede egenskaber.

Hvis man derfor betragter provokeret abort som en nødløsning i vores samfund, vil en ændring af abortgrænsen kunne ændre tanken og motivet bag den provokerede abort, og dermed ændre samfundets syn på det at få børn overhovedet.

Nogle vil således kunne anfægte, at der med en ændret abortgrænse vil ske en forskydning fra abort begrundet i sociale forhold, til i højere grad at angå medicinske forhold. Dette kan påvirke samfundets menneskesyn i den forstand, at fysiske afvigelser ikke får samme ret, og vil muligvis signalere, at menneskeliv ikke er værdifuldt i sig selv, men kun gennem specifikke egenskaber.

Afslutningsvis skal det nævnes, hvordan håndtering af abortgrænsen i nogle øjne slet ikke er et etisk spørgsmål. Eller rettere: Muligvis er selve spørgsmålet etisk, men svaret er pragmatisk, ud fra de erfaringer vi har med de nuværende